

Vint-i-cinc anys de *Carta a una mestra*

Enguany es compleixen vint-i-cinc anys de la publicació del llibre *Carta a una mestra*, escrit pels alumnes de l'escola de Sant'Andrea de Barbiana, un poble de quatre cases escampat per les muntanyes de Vicchio, prop de Florència.

En aquest poble hi va tenir lloc una experiència pedagògica singular, promoguda pel capellà Lorenzo Milani (Florència 1923-1967), que havia arribat al poble desterrat per unes idees progressistes i revolucionàries que topaven frontalment amb les jerarquies eclesiàstiques. Milani va crear a Barbiana una escola a temps complet –sense festes ni vacances–, que no suspenia ningú i on tots els alumnes eren valorats i estimats.

El llibre *Carta a una mestra* va ésser pensat i realitzat després que un parell d'alumnes de Barbiana que feien Magisteri tornessin al poble amb un suspens sota el braç, víctimes d'un

sistema d'ensenyament classista i injust. És un llibre-denúncia, un llibre que obliga a la reflexió i que, després de tants anys, encara continua tenint, tristament, molts aspectes vigents.

Carta a una mestra gira al voltant d'aquestes afirmacions, tretes del llibre: «L'escola és un hospital que cura els sans i rebutja els malalts». I més endavant afirma: «El fet evident que demostra que l'escola nacional no està al servei dels pobres i no els dona el mitjà d'expressió és que els suspèn gairebé tots. Els elimina abans que arribin a la fi del període obligatori d'ensenyament». Aquesta altra també podria ser un bon resum de la tesi del llibre: «Allò que diu la Constitució que tots els ciutadans són iguals és un be negre amb potes rosses».

Carta a una mestra és un «llibre negre de l'ensenyament» i fa una crítica ferotge i crua de l'escola tradicional, de «l'escola oficial que fa els nois arribistes a dotze anys» i que fa «que

Lorenzo Milani amb els nois de Barbiana.

només els interressi la nota, el diploma, el títol, en un ambient competitiu en el qual ajudar un altre és una bestiesa». Barbiana clama al cel: el fracàs escolar és, net i clar, el fracàs de l'escola. Els fracassats som els mestres, que no hem trobat la manera de trencar les implacables desigualtats socials.

Precisament un altre italià, Francesco Tonucci, diu el mateix amb unes altres paraules, en el seu llibre *Ensenyar o aprendre?*: «La relació ensenyament-aprenentatge, sobre la qual es fonamenta l'escola i que gairebé sembla representar-la, no funciona, no és certa: l'ensenyament no produeix o, si més no, no garanteix l'aprenentatge. Els intel·ligents, els voluntariosos i els que gaudeixen d'un ajut a casa seva són bons estudiants, aprenen i assolixen bons resultats; els estúpids, els ganduls i els que no tenen una família preparada i preocupada no són bons estudiants, no aprenen i, per tant, suspenen. Paradoxalment podríem dir que van bé a l'escola els que haurien pogut passar sense. L'escola, que hauria de contribuir a fer iguals els ciutadans, serveix per remarcar-ne les diferències».

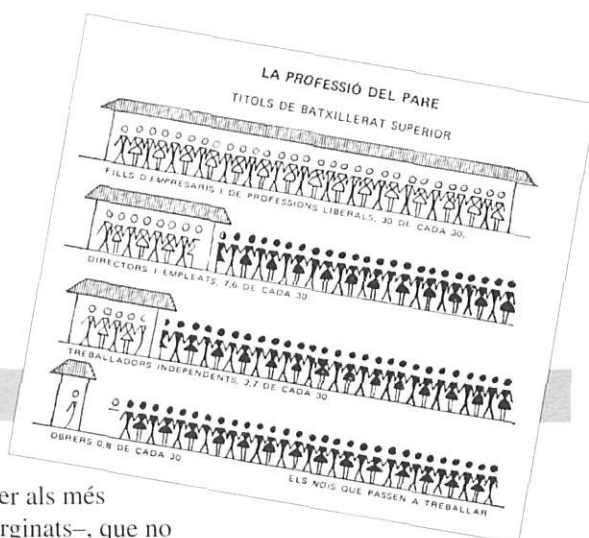
Els seguidors de Don Milani, que estan agrupats en el Moviment d'Educadors Milaneses, critiquen, entre altres coses, l'enorme fracàs de l'ensenyament obligatori i el frau que suposa tenir una escola única i igual per a tothom –quan, en realitat, tothom és tan diferent. Proposen que l'escola no sigui selectiva –per tant, hi ha

A dalt, una pàgina de Carta a una mestra. A baix, Milani amb els seus alumnes.

d'haver més escola i millor per als més pobres i més marginats–, que no serveixi als interessos del sistema, que no amagui la realitat social i que, a més de professors, tingui educadors: és a dir, mestres que aprenguin, amb els alumnes, a respondre davant els reptes de la vida.

En aquests moments, a les portes d'una nova reforma educativa, ens pot ser útil recordar aquest fragment extret del llibre *El mestre de Barbiana* de Miquel Martí: «No ens hem de deixar enganyar per les noves lleis d'educació. Les han fetes aquells per qui ja anaven bé les velles lleis. No són dignes de confiança. En les noves lleis hi poden haver indiscutibles millores. Qui ho pot negar? No els fem tan babaus de no ésser capaços de posar un pedaç a un vestit vell ple de forats. Però el mànec de la paella continua a les mateixes mans».

La Facultat de Ciències de l'Educació de la Universitat de Girona ha volgut recordar aquest 25è aniversari de la publicació de *Carta a una mestra* mitjançant un petit cursset, unes conferències i una taula rodona. En aquestes Jornades sobre la Pedagogia de Barbiana, celebrades durant el mes de febrer passat, hi han participat els dos millors especialistes sobre aquest tema: Miquel Martí, traductor de *Carta a una mestra* i autor del llibre *El mestre de Barbiana*, i José Luis Corzo, professor de Pedagogia, autor d'una tesi doctoral sobre Milani i fundador del Moviment d'Educadors Milaneses.

Ha estat una manera de retre un petit homenatge a Lorenzo Milani, un home geniüt, de conviccions fermes, crític envers la societat que l'envoltava, capaç d'imaginar i realitzar una escola diferent i dedicar-hi tota la vida, lliurat a la construcció d'una humanitat nova, posat descaradament al servei dels més pobres i dels més desvalguts, i lluitador a favor de l'objecció de consciència al «servei» militar. Amb el seu testimoni valent i constant ens interpel·la, encara avui, d'una manera brutal. Tal com diu el teòleg Ernesto Balducci, Milani ens ha de fer néixer a tots plegats «el petit germen amarg de la vergonya, que tot just és la remota premissa de la nostra conversió».

DAVID PUJOL